

**Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-,
koordinaatio- ja aktivointihanke
Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu**

Hankennumero 12159

Loppuraportti 1.4.2011 – 31.12.2014

Sisällys

1 Toteuttajan nimi	3
2 Hankkeen nimi ja hanketunnus	3
3 Yhteenveto hankkeesta	3
4 Raportti	4
4.1 Hankkeen tavoitteet	4
4.1.1 Ylemmän tason tavoitteet	4
4.1.2 Hankkeen tavoitteet	6
4.2 Toteutus	7
4.2.1 Toimenpiteet	7
4.2.2 Aikataulu	11
4.2.3 Resurssit	11
4.2.4 Toteutuksen organisaatio	13
4.2.5 Kustannukset ja rahoitus	14
4.2.6 Raportointi ja seuranta	14
4.2.7 Toteutusoletukset ja riskit	15
4.3 Yhteistyökumppanit	15
4.4 Tulokset ja vaikutukset	16
4.4.1 Asiakkaiden arviot toiminnasta ja vaikutuksista	16
4.4.2 Ohjausryhmän arviot hankkeen toiminnasta ja vaikutuksista	16
4.4.3 Tärkeimmät tulokset	17
5 Esitykset jatkotoimenpiteiksi	19
6 Allekirjoitukset ja päiväys	19
7 Liitteet	20

1 Toteuttajan nimi

Hankkeen toteuttajana toimii Maataloustuottajain Pohjois-Suomen Liitto MTK-Pohjois-Suomi ry.

2 Hankkeen nimi ja hanketunnus

Hankkeen nimi: Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio- ja aktivointihanke - Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu
Hankkeen numero: 12159

3 Yhteenveto hankkeesta

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio- ja aktivointihanke on nimensä mukaisesti tiedottanut, koordinoanut ja aktivoinut maaseutuyrittäjyyttä ja siihen liittyvää kehittämis- ja hanketoimintaa Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Rahoituksen on myöntänyt Kainuun Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Alkuperäisen hankesuunnitelman mukaisesti hanketta toteutettiin aikavälillä 1.4.2011 - 31.12.2013 ja jatkettiin hyväksytyin muutoshakemuksen mukaisesti 1.1. - 31.12.2014.

Hankkeen toimet ovat ulottuneet yritystasolta alan kehittämis- ja asiantuntijaorganisaatioihin ja niiden välisiin verkostoihin. Toimenpiteet ovat kohdistuneet sekä maataloihin että maatilakyläkentäisiin maaseutuyrityksiin. Lisäksi kohderyhmänä ovat olleet kunnat molemmissa maakunnissa, maaseutuelinkeinojen parissa työskentelevät hanketoimijat sekä muut mahdolliset maaseutuyrittäjyyttä edistävät organisaatiot Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Maaseutuelinkeinojen paikallinen ja alueellinen kehittäminen tarjoaa runsain mitoin rooleja eri toimijoille, joiden voimavaroja hanke on pyrkinyt kokoamaan, kanavoimaan ja aktivoimaan. Hankkeen toteutus on nojannut siten laajaan yhteistyöverkoston ja sen mobilisointiin molemmissa maakunnissa.

Kehittämistyötä on pyritty suuntaamaan seuraaviin painopisteisiin:

- yritysrakenteiden kehittämiseen
- osaamisen lisäämiseen
- uudenlaisten toimintamallien ja yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämiseen
- työssä jaksamiseen

Hankkeen toiminnan ytimen ovat muodostaneet kolme eri tehtäväkokonaisuutta:

1. tiedotus
2. koordinointi ja sidosryhmäyhteistyö ja
3. hanke- ja yritystoiminnan aktivointi ja hankkeistus

4 Raportti

4.1 Hankkeen tavoitteet

4.1.1 Ylemmän tason tavoitteet

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio- ja aktivointihanke liittyy Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007–2013 Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyyn parantaminen – toimintalinjan toimenpiteeseen Yhteistyö maatalouden ja elintarvikealan sekä metsätalouden uusien tuotteiden, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseksi.

Hankkeen keskeinen kehittämistavoite on ollut maaseudun elinkeinojen vahvistaminen ja monipuolistaminen. Näin hanke on toteuttanut sekä Pohjois-Pohjanmaan että Kainuun alueellisia maakuntaohjelmia ja maaseutusuunnitelmia 2007–2013 tehostaen hankkeistuksen tasolla niiden toimeenpanoa.

Hanke on tähdännyt maaseudulla toimivien yritysten ja maatilojen toimintaedellytysten ja kilpailukyvyyn turvaamiseen ja kehittämiseen, mikä oli yksi Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseutusuunnitelman tavoitteista.

Kainuun osalta haettava hanke on kytkeytynyt sekä Kainuun alueellisen maaseutusuunnitelmaan 2007–2013 että Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelmaan 2007–2013. Niiden visiona oli, että Kainuun maaseudulla harjoitetaan monipuolista ja elinvoimaista yritystoimintaa, joka lähtee ihmisten tarpeista ja tukeutuu luonnosta – maasta, metsistä, vesistä ja ilmasta – sekä vahvasta osaamisrakenteesta syntyviin mahdollisuuksiin. Hanke on edesauttanut Kainuun alueellisen maaseutusuunnitelman painopisteen ”Elinvoimainen ja monipuolinen elinkeinotoiminta” toteutusta. Hankkeessa on paneuduttu ensisijaisesti elinvoimaisen maatalouden ja elintarviketuotannon kehittämiseen sekä maaseutuyrittäjyyden edistämiseen laajemminkin.

Kehittämistyötä on pyritty suuntaamaan seuraaviin painopisteisiin, jotka on kirjattu Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelmaan:

- yritysrakenteiden kehittämiseen
- osaamisen lisäämiseen
- uudenlaisten toimintamallien ja yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämiseen
- työssä jaksamiseen

Painopisteitä on hyödynnetty kehittämisen ja hankkeistuksen tukena. Tavoitteena on ollut, että painopisteet linjaavat hankkeen toimia sekä Pohjois-Pohjanmaalla että Kainuussa. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla on painotettu alkuvaiheessa erityisesti rahoitus- ja tukimahdollisuuksista tiedottamista sekä hankeaktivointia. Painopisteitä on toteutettu niin maatalouden kuin muunkin maaseutuyrittäjyyden toimialoilla.

Määrälliset kehittämistavoitteet

Hankkeen määrällisten tavoitteiden osalta on lähdetty liikkeelle vuosina 2007–2013 toteutetusta Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelmasta, jonka määrälliset tavoitteet on listattu alla olevaan taulukkoon 1.

	2001	2005	2007	2012	Tavoite/ arvio 2020
Viljelty peltoala (ha)	28.991	29.700	31.336	32.636	37.000
Aktiivitilojen määrä (kpl)	1.291	1.130	1.124	976	750
Kotieläintilojen määrä (kpl)	908	760	649	549	450
Luomun osuus peltoalasta (%)	13	18	19,6	23,2	30
Puutarhatalousala avomaa (ha)	154	155	176	165,5	180
Kasvihuoneala (m ²)	29.000	27.000	31.100	31.500	35.000
Maidontuottajia (kpl)	627	498	455	318	250
Maitomäärä (milj.l)	65,8	65,4	63,3	66,0	71
Naudanlihan tuotanto (milj.kg)	2,2	2,1	1,9	1,8	2,5
Emolehmätilojen määrä (kpl)				55	75
Emolehmiä (kpl)				1613	2000
Maatilojen kokonaistulot M €	87,8	92	95,35	100,31	110
Sukupolvenvaihdokset (kpl/v)	21	9	20	13	15
Tuotantorakennusinvestoinnit (kpl/v)	20	29	25	13	25
Lammastalous (tkg)	30	10	19	14	30
Lammas- ja vuohitilat		25		25	25
Elintarvikealan yritykset (kpl)	70	78	70	53	70
Maatilamatkailuyritykset (kpl)				45	70
Tilojen bioenergiainvestoinnit (kpl/v)				4	10
Yrittäjätulo maataloilla (€/tila)				56.000	70.000

Taulukko 1. Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman määrälliset tavoitteet vuoteen 2020 sekä toteuma vuoteen 2012 saakka. (Lähde: Tilastokeskus, Puutarhaliitto, MTK, Kainuun ELY-keskus, Kainuun Liitto, ProAgria Kainuu, Tike)

On kuitenkin syytä huomata, että taulukossa mainitut numeeriset tavoitteet kuvaavat maakunnan keskiarvoista tavoitetta tai arviota, eikä niitä siten ole tarkoitettu yksittäisiä maatiloja tai yrityksiä ohjaaviksi normeiksi. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää suunnitelmallista kehittämistyötä, jossa hyödynnetään tehokkaasti saatavilla olevat EU:n ja kansallisen tukijärjestelmän tarjoamat kehittämisresurssit. Lisäksi tarvitaan maakunnallisella ja kunnallisella tasolla yksimielisyyttä ja aktiivista yhteistyötä alueen maaseutuyrittäjien, viranomaisten ja eri maaseutuorganisaatioiden välillä. Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman tavoitteena oli, että ohjelmakauden 2007–2013 päättyessä Kainuun maaseutualueilla toimii noin 2 500 taloudellisesti kannattavaa ja kilpailukykyistä yritystä, joista 750 harjoittaa maataloutta joko pää- tai sivutoimisesti. Kainuun osalta kyseiset luvut ovat olleet myös tämän hankkeen tavoitteita. Pohjois-Pohjanmaan osalta vastaavat tunnusluvut vuosilta 2007 ja 2012 on kerätty hankkeen aikana (Taulukko 2).

	2007	2012
Viljelty peltoala (ha)	220.995	224.789
Aktiivitulojen määrä (kpl)	4810	5015
Kotieläintilojen määrä (kpl)	2244	2015
Luomun osuus peltoalasta (%)	8,2	10,8
Puutarhatalousala avomaa (ha)	582	520
Kasvihuoneala (m ²)	107.000	110.000
Maidontuottajia (kpl)	1889	1546
Maitomäärä (milj.l)	320	341,1
Naudanlihan tuotanto (milj.kg)	12,9	12,1
Emolehmätilojen määrä (kpl)		197
Emolehmiä (1000 kpl)	4900	7100
Maatilojen kokonaistulot M €	433,5	592,5
Sukupolvenvaihdokset (kpl/a)		59
Tuotantorakennusinvestoinnit (kpl/a)	102	30
Lammastalous (t, kg)	41	52
Lammas- ja vuohitilat	63	61
Elintarvikealan yritykset (kpl)	200	241
Maatilamatkailuyritykset		37
Tilojen bioenergiainvestoinnit (kpl/a)		50
Yrittäjätulo maatiloilla € / tila		27.700

Taulukko 2. Tilastotietoa Pohjois-Pohjanmaan maataloudesta ja maaseutuelinkeinoista. (Lähde: Tilastokeskus, ProAgria Oulu, Tike, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, MTK, MTT, Ruoka-Suomi -teemaryhmä)

4.1.2 Hankkeen tavoitteet

Kun MTK-Pohjois-Pohjanmaa ry ja MTK-Kainuu ry vuoden 2010 alussa yhdistyivät MTK-Pohjois-Suomi ry:ksi, uusi liitto otti vastuun Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelma – hankkeen hallinnoinnista. MTK-Pohjois-Suomi ry:ssä Kainuun maaseutuelinkeino-ohjelma -hanketta oli pidetty hyvänä työkaluna maaseutuyrittäjyyden kehittämisessä. Vastaavanlaista toimintaa haluttiin jatkaa, mutta niin, että nyt hanke ulotettiin myös Pohjois-Pohjanmaalle. Ylimaakunnallisen hankkeen avulla voitiin yhtäältä tehostaa meneillään olevan ohjelmakauden alueellisten kehittämisvarojen käyttöä ja toisaalta varautua tulevaan ohjelmakautteen 2014–2020 ja sen politiikkauudistuksiin.

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio- ja aktivointihankkeen tarkoituksena on ollut nimensä mukaisesti tiedottaa, koordinoita ja aktivoida maaseutuyrittäjyyttä ja siihen liittyvää kehittämis- ja hanketoimintaa Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa. Hankkeen

toimilla on myötävaikutettu siihen, että maaseutuyritysten toimintaedellytykset ja kilpailukyky molemmissa maakunnissa paranevat ja että maaseudun elinkeinot vahvistuvat ja monipuolistuvat.

Hankkeen toimet ovat ulottuneet yritystasolta alan kehittämis- ja asiantuntijaorganisaatioihin ja niiden välisiin verkostoihin. Hankkeen toteutus on nojannut laajaan yhteistyöverkoston ja sen mobilisointiin molemmissa maakunnissa.

4.2 Toteutus

4.2.1 Toimenpiteet

Hankkeen toimenpiteiden toteutuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että ne olivat tarpeesta lähteviä ja että päällekkäisyyksiltä muiden toimijoiden vastaavanlaisten toimenpiteiden kanssa välttyttiin. Tarkempi kuvaus hankkeen toteutetuista toimenpiteistä löytyy liitteestä 1.

Hankkeen kolme tehtäväkokonaisuutta on jakaantunut tarkempiin toimiin seuraavasti:

Tiedotus

Hankkeen toteutuksesta ja tapahtumista tiedotettiin erilaisissa tapaamisissa ja kokouksissa hankkeen ja hanketta hallinnoivan tahon sähköpostituslistojen kautta, MTK-Pohjois-Suomen omien järjestösivujen kautta (www.mtk.fi/liitot/pohjoissuomi/) sekä Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman www-sivujen kautta (www.kainuu.fi/maaseutuelinkeinot/). Tiedottamisessa hyödynnettiin myös MTK-Pohjois-Suomen Facebook –sivuja sekä Ruokaralli – tapahtumaan luotuja Facebook –sivuja. Hankkeen tapahtumista tiedotettiin valtakunnallisissa ja alueella ilmestyvissä lehdissä sekä yksittäisissä tapauksissa myös meijereiden kautta maidontuottajille jaettavassa tonkkapostissa.

Hankkeen kohderyhmille postitettiin sähköisesti hanketiedotteita vuosina 2011–2013 (2011 1 kpl, 2012 3 kpl:tta ja 2013 3 kpl:tta), joihin koottiin kattavasti tietoa myös muiden Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella toimivien hankkeiden ajankohtaisista tapahtumista/tilaisuuksista. Vuoden 2014 aikana siirryttiin tiiviimpiin viikkotiedotteisiin, joita postitettiin aina tiedotustarpeen ilmetessä (19 kpl:tta).

Hankkeen toimesta on tiedotettu ajankohtaisista asioista sekä tapahtumista, jotka ovat liittyneet Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellisiin maaseutuohjelmiin sekä Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelmaa toteuttavien hankkeiden toimenpiteisiin, tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Lisäksi hanke on välittänyt tietoa ajankohtaisista mm. maataloutta ja maaseudun muuta yritystoimintaa koskevista politiikkamuutoksista eteenpäin.

Muiden hankkeiden tapahtumia/tilaisuuksia on markkinoitu myös pyyntöjen mukaan sähköisesti eteenpäin postituslistoja hyödyntäen. Hanke on osallistunut Kainuun teemaohjelmien yhteiseen tiedotukseen.

Hankkeesta ja hankkeen tilaisuuksista julkaistiin juttuja eri medioissa seuraavasti:

- Uutispuuro –nettijulkaisu 23.9.2011 ”MTK:n hanke kokoaa tekijät yhteen”
- Uutisjyvät 2/2011 ”Kilpailukykyä maaseutuyrityksiin”
- Nivala –lehti 8.12.2011 ”Maatilan sukupolvenvaihdos vie vuosia”
- Luomulehti 2/2012 ”Rokualla huomattiin: Luomu kiinnostaa Pohjois-Suomen tuottajia”
- Uutisjyvät 1/2012 ”Maaseutuyrittäjyys nousuun!” ja ”Luomu tarvitsee kannusteita ja koko ketjun sitoutumista”
- Kotiseutuplussa 10.5.2012 ”Kainuun Teemaohjelmat Portugalissa”
- Uutisjyvät 2/2012: ”Yrittäjälomittajuuteen on selkeä tarve”
- Uutisjyvät 1/2013 ”Hyvä parisuhde kantaa muutoksessa”
- Koillismaan Uutiset 4.4.2013 ”Kuusamossa keskustellaan maatalouden tulevaisuudesta”
- Maaseudun Tulevaisuus 8.4.2013 ”Robotti ei ole lopettamisen ainoa vaihtoehto”
- Radio Kajaus: hankevetäjän haastattelu 14.5.2013
- Lehtijuttuja Pohjois-Pohjanmaan aluelehdissä 2013 Ruokarallista runsaasti, hanketoimijat löysivät 22 kappaletta
- Ruokaralli –blogi Kalevan nettisivuilla, 8000 kävijää 18.6.2013 mennessä
- Tervareitti 27.8.2013 ”Satahenkinen joukko tutustui luomumaatilan elämään Muhoksella”
- Uutisjyvät 2/2013 ”Muistoja Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio- ja aktivointihankkeen tapahtumista keväältä ja kesältä”
- Tervareitti 25.2.2014 ”Luomupäivät kokosi lähes sata viljelijää Rokualle”
- Uutisjyvät 1/2014 ”Maatilojen yhtiöittäminen”
- Uutisjyvät 2/2014 ” Kehittämistoimintaa hankkeen avulla”
- Kaleva 4.11.2014 ”Ministeri valoi maauskoa”
- Maaseudun Tulevaisuus 5.11.2014 ”Orpo kiirehtii tukien maksatusta”
- Radio Kajaus: hankevetäjän haastattelu 28.11.2014
- Kainuun Sanomat 29.11.2014: Kainuun Maaseutu- ja Elintarvikepäivä

Hankkeessa on järjestetty sekä yksin että yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa erilaisia infotilaisuuksia vuosina 2011–2014 yhteensä n. 150 kpl. Kohderyhmänä ovat olleet sekä yrittäjät että kehittämisorganisaatiot. Infojen ja tilaisuuksien aiheina ovat olleet mm. EU-rahoitteiset tukimuodot, työnantajana toimiminen, maatilojen yhtiöittäminen, pankkien ajankohtaiskatsaukset, sukupolvenvaihdokset maataloilla (liite 1).

Hankkeen toiminta-aikana on tehty maaseutuyrittämisen eri toimialojen seuranta molemmissa maakunnissa sekä tiedotettu maaseudun kehityksen tilasta yhteistyötahoille ja kunnille.

Koordinointi ja sidosryhmäyhteistyö

Hankkeelle kuului Kainuussa Maaseutuelinkeinojen teemaohjelman koordinointi. Teemaohjelman alla toimi hankkeen aikana 12 hanketta. Yhteistyötä muiden Kainuun teemaohjelmien kanssa jatkettiin edeltävien hankkeiden mukaisesti, esim. teemaohjelmien yhteiset palaverit, seminaarit ja opintomatkat.

Pohjois-Pohjanmaalla varsinaista koordinointi tehtävää ei ollut, mutta sidosryhmäyhteistyötä muiden maaseudun kehittämistoimijoiden kanssa tehtiin tarpeen mukaan.

Sidosryhmätyössä pyrittiin toimimaan myös hankkeen toiminta-alueen ulkopuolisten hanketoimijoiden kanssa mahdollisuuksien mukaan, esim. toisten MTK-liittojen hanketoimijoiden tapaamiset toimihenkilöpäivillä/-tapaamisissa. Näin haettiin uusia näkökulmia ja toimintamalleja hankkeen toimintaan sekä levitettiin tietoisuutta oman hankkeemme hyvistä käytänteistä oman toiminta-alueen ulkopuolelle.

Tulevan ohjelmakauden valmistelutyöhön osallistuttiin aktiivisesti molemmissa maakunnissa. Kainuussa hankkeen johdolla laadittiin Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma 2014–2020. Ensimmäinen Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman päivityspalaveri pidettiin 18.6.2013 Kajaanissa, osallistujia 15 henkilöä. Teemaohjelman toteutus suunnitelman ensimmäinen versio ensi ohjelmakaudelle lähetettiin Kainuun ELY-keskukseen 16.8.2013. Palavereita pidettiin vuonna 2014 seuraavasti: 21.5, 25.8, 10.10. ja 1.12. Päivitystyön tuloksena Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelman lopullinen versio lähetettiin Kainuun ELY-keskukseen vuoden 2014 lopussa. Pohjois-Pohjanmaalla tulevaan ohjelmakauteen valmistautumista tehtiin niin ELY-keskus -vetoisesti kuin toimijoiden koolle kutsumilla teemoittaisilla palavereilla (liite 1).

Kummankin maakunnan puolella hanke on pyrkinyt sovittamaan tavoitteiden mukaisesti hankkeita alueellisiin maaseutuohjelmiin (Manner-Suomen maaseutuohjelman toteuttaminen Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellisten maaseutus suunnitelmien 2007–2013 ja niiden strategioiden kautta) sekä ehkäisemään hanketoiminnan päällekkäisyyksiä.

Vastuu Kainuun Maaseutuelinkeinojen teemaohjelman koordinoinnista on tarkoittanut tiivistä yhteydenpitoa Kainuun maaseutua kehittäviin organisaatioihin sekä hankkeisiin. Lisäksi hankevetäjä ja koordinaattori ovat yhdessä ohjausryhmän kanssa pitäneet huolta siitä, että Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelmaa toteuttavat hankkeet noudattavat teemaohjelmalle asetettuja tavoitteita sekä painopisteitä. Hankehenkilöstö on seurannut tiiviisti molempien maakuntien sekä valtakunnan maaseudun kehittämistä ja politiikkamuutoksia, jotta hankkeet tekisivät oikeita ja tarpeellisia asioita. Hanketoiminnalla on pyritty tarttumaan kentältä nouseviin tarpeisiin mahdollisuuksien mukaan.

Hankehenkilöstö on osallistunut aktiivisesti maaseutua ja maaseutuyrittäjyyttä kehittävien hankkeiden ohjaus- ja projektiryhmätyöskentelyyn. Lisäksi hankevetäjä ja koordinaattori ovat istuneet maaseutuelinkeinojen kehittämistä koskevissa työ- ja asiantuntijaryhmissä (mm. Maaseutuvisikko Pohjois-Pohjanmaalla ja Maaseuturyhmä Kainuussa) ja pyrkineet tuomaan esille maaseutuyrittäjien ja kehittäjä tahojen ääntä maakunnissa.

Hanke on järjestänyt hanketoimijoille suunnattuja hanketrefejä molemmissa maakunnissa tarpeen mukaan. Lisäksi hanke on järjestänyt vähintään kerran vuodessa Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hanketoimijoiden yhteisiä hanketrefejä tiedonvälityksen parantamiseksi, yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseksi ja hankkeiden toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Hankehenkilöstö on osallistunut myös muiden tahojen järjestämiin hanketoimijoiden tapaamisiin.

Hanke- ja yritystoiminnan aktivointi ja hankeistus

Hankeessa on tehty hanke ja yritystoiminnan aktivointia kohderyhmän tarpeiden mukaan. Pyyntöä hankehenkilöstö on neuvonut apua tarvitsevia maaseutuyrittäjiä, yrittäjiksi aikovia sekä kehittäjätahoja mm. hankeistuksessa, kuntarahan anomisessa sekä ohjannut yrittäjiä lisätiedon pariin. Maakuntien maaseutuelinkeinojen kehityksen seurannan tuloksena hankeessa on pyritty ohjaamaan hanketoiminnan sellaisille kehittämisen painopisteille, joille sitä ei ole syntynyt riittävästi luonnostaan.

Yhtenä hankkeen tavoitteena on ollut tuottaa taustatietoa maaseudun ja maaseutuyrittäjyyden kehittämisen tueksi mm. selvitysten muodossa. Hankkeen aikana on valmistunut 3 selvitystyötä:

- *Yrittäjälomittajuus Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa*
- *Kainuun peltojen käyttö ja tulevaisuus*
- *Sukupolvenvaihdosprosessi maatilalla – MTK-Pohjois-Suomen jäsenten käsityksiä ja mielikuvia maatilan sukupolvenvaihdoksesta*

Teemaseminaareja on pidetty hankkeen toiminta-aikana yhteensä seitsemän. Teemakohtaisissa seminaareissa pyrittiin käsittelemään ajankohtaisia maaseutuelinkeinojen aihepiirejä tiedonkulun lisäämiseksi sekä yrittäjien ja eri toimijoiden verkostoitumiseksi. Suuri osa seminaareista on järjestetty yhteistyössä muiden kehittäjätahojen kanssa, mm. Maaseudun sivistysliiton, ProAgrian sekä alueen muiden maaseutu- ja elintarvikehankkeiden kanssa:

2012

- *Monitulyrittäjyys –seminaarit: Kajaani 10.12. ja Muhos 11.12. Osallistujia: Kajaanissa 37 henkilöä ja Muhoksella 21 henkilöä.*

2013

- *Miten onnistumme yhdessä? Tavoitteena menestyvä yritys ja hyvä parisuhde –seminaari Kalajoella 8.-9.2.2012 yhteistyössä Maaseudun Sivistysliiton kanssa. Osallistujia 23 henkilöä.*
- *Mahtuuko robotti Koillismaan navettaan –seminaari 5.3.2012 Kuusamo. Yhteistyössä Kuusamon, Posion ja Taivalkosken tuottajayhdistysten ja alueen kuntien kanssa. Osallistujia 107 henkilöä*
- *Pohjois-Pohjanmaan Maaseutugaala 6.9.2013 Oulu. Yhteistyössä Uutispuuro –hankkeen kanssa. Osallistujia n. 100 henkilöä*
- *Kainuun teemaohjelmien yhteinen tulosseminaari 14.3. Osallistujia 63 henkilöä*
- *Kainuun teemaohjelmien tulevaisuusseminaari 5.11. Osallistujia 128 henkilöä*

2014

- *Maatalouden tulevaisuus – yhteinen päätösseminaari YmpäristöAgro II –hankkeen kanssa ma 3.11. Oulu. Osallistujia 150 henkilöä*
- *Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman hankkeiden yhteinen päätösseminaari pe 28.11. Kajaani. Osallistujia 43 henkilöä*

Uudenlaisiin maaseutuelinkeinojen kehittämisen toimintamalleihin ja -tapoihin on tutustuttu opintomatkojen avulla. Opintomatkat ovat suuntautuneet niin koti- kuin ulkomaille seuraavasti:

2012

- Hankehenkilöstö osallistui Kainuun elintarviketoimijoiden opintomatkaan Helsinkiin 18.–20.1. Matkan järjesti Kainuun Ammattiopiston KantriKoulutus –hanke.
- Olkiluodon ydinvoimalaan ja Eurajoelle suuntautuva opintomatka 12.–13.4. Osallistujia 35 henkilöä.
- Kainuu Senaatintorilla 2014 –tapahtumaan liittyvä valmistelutyö: yritimme järjestää opintomatkaa tuottajille Pikkuusen Häjymät pirot –tapahtumaan, jossa Etelä-Pohjanmaa esittäytyi vastaavalla tavalla, mutta emme saaneet tarpeeksi osallistujia matkaan. Kävimme itse tutustumassa tapahtumaan 7.-8.6. ja yhdessä muiden kainuulaisten toimijoiden kanssa keskustelimme tapahtuman järjestäjien kokemuksista ja heidän valmistautumisestaan tapahtumaan. Tämän jälkeen valmistelutyötä on jatkettu Kainuussa työryhmien kautta sekä Kainuun liiton Kainuu Helsingissä –hankkeen avulla.
- EU:n maatalouspolitiikkaan ja paikalliseen maataloustuotantoon tutustuimme Brysseliin suuntautuneella opintomatalla 24.–28.9, opintomatalle osallistujia 15 henkilöä.
- Herkut Helsinkiin promootio Helsingissä 8.-9.11. Tapahtuma oli osa Kainuun Edun hallinnoimaa Herkut Helsinkiin –hanketta.

2013

- Opintomatka lin Olhavan tuulivoimapuistoon 25.4.2012. Osallistujia 34 henkilöä.
- Kainuu Senaatintorilla 2014 –tapahtumaan liittyvä valmistelutyö: Opintomatka Pohjois-Karjalan Senaatintori tapahtumaan 13.-14.6.2012. Yhteistyössä luontomatkailun ja kyläteemaohjelmahankkeiden sekä Kainuulainen Lähiruoka -hankkeen kanssa. Osallistujia 23 henkilöä.
- Hanketoimijoiden yhteiskydyitys Kehittyvän Maatalouden hanketreffeille Kuortaneelle 27.–28.11.2013. Kyytiläisiä 9 henkilöä.
- Naudanlihantuotannon opintomatka Keski- ja Etelä-Pohjanmaalle 11.–12.12.2013. Osallistujia 21 henkilöä.

2014

- Kainuun hanketoimijoiden benchmarking –opintomatka Kasvua Hämeessä –teemaohjelman toimijoiden vieraaksi 20.-22.1., mukana 7 opintomatkalaista.
- Opintomatka Okra-maatalousnäyttelyyn 3.-5.7. Osallistujia 64 henkilöä.
- Kainuulaisten maaseutuelinkeinojen parissa työskentelevien opintomatka Pohjois- ja Etelä-Savoon 16.-17.10. Osallistujia 20 henkilöä.

4.2.2 Aikataulu

Alkuperäisen hankesuunnitelman mukaisesti hanketta toteutettiin aikavälillä 1.4.2011 - 31.12.2013. Hankkeen hallinnojan anomuksesta Kainuun ELY-keskus myönsi 16.12.2013 hankkeelle jatkoa 1.1.2014 - 31.12.2014 väliselle ajalle. Hankkeen toiminnan aikataulutusta tehtiin maatalous- ja maaseutuyrittäjien vuosirytmiiin sovittaen.

4.2.3 Resurssit

Hankkeen rahoitusta haettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta, Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyyn parantaminen –toimintalinjan toimenpiteestä 124: yhteistyö maatalouden ja elintarvikealan sekä metsätalouden uusien tuotteiden, menetelmien ja

tekniikoiden kehittämiseksi. Kyseessä oli elinkeinojen kehittämishanke, joka toteutettiin ylimaakunnallisena kehittämishankkeena (Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu). Rahoitus myönnettiin Kainuun ELY-keskuksesta.

Hankkeen toteuttajana ja hallinnoijana toimi MTK-Pohjois-Suomi ry. Hankkeen toimintaa ohjasi ohjausryhmä sekä MTK-Pohjois-Suomi ry:n johtokunta. Hanketta toteutettiin MTK-Pohjois-Suomen toimitiloissa Oulussa (Rautatienkatu 16 C 22) ja Kajaanissa (Kauppakatu 25 A).

Hankeessa toimi hankevetäjä Anita Mäkipelto 1.7.2011 – 31.8.2014 ja 1.9.2014–31.12.2014 Tuija Korhonen. Maaseutukoordinaattoreina toimivat Kari Tervonen 12.9.2011 - 31.12.2013 ja Tuija Korhonen 1.9.2013 – 31.8.2014. Sekä hankevetäjän että maaseutukoordinaattorin työ oli kokoaikaista, lukuun ottamatta ajanjaksoa 1.9. – 17.11.2013, jolloin Kari Tervonen ja Tuija Korhonen jakoivat työaikansa niin, että heidän yhteenlaskettu työaikansa oli 100 %. Anita Mäkipelto ja Kari Tervonen valittiin tehtäviinsä avoimen haun perusteella. Tuija Korhosen valinta tehtiin elokuussa 2013 alkuperäisen hankepäätöksen mukaisesti vuoden 2013 loppuun saakka eikä hankekoordinaattorin paikkaa laitettu tuolloin avoimeen hakuun.

Hanketyöntekijöiden tehtäväkuvat perustuivat osin maakuntakohtaisiin kehittämistarpeisiin. Pohjois-Pohjanmaalla hanketyöntekijän tehtävät painottuivat maatalouden ja maaseutuyrittäjyyden kehittämistoiminnan aktivointiin ja tiedotukseen. Kainuussa hanketyöntekijän tehtäväkuvaan sisältyi myös Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman kokonaiskoordinointi. Päävastuu hankkeen hallinnoinnista oli hankevetäjällä. Molemmissa maakunnissa hanketyöntekijät osallistuivat oman alueensa ohjelmalliseen maaseudun kehittämiseen ja siihen liittyvään sidosryhmätyöhön. Henkilöiden työpanos ei täysin kuitenkaan rajautunut maakuntien mukaan vaan he osallistuivat osaamisalueensa ja keskinäisen työnjaon mukaisesti maakuntarajat ylittävään kehittämistyöhön ja toteuttivat tarvittaessa hankkeen kehittämistoimia molempien maakuntien alueilla. Lisäksi hanketyöntekijät toimivat ohjausryhmän sihteereinä ja esittelijöinä sekä raportoivat hankkeen etenemisestä ohjausryhmälle ja rahoittajille. Hankkeessa tehdyn *Yrittäjälomittajuus Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa* selvityksen teosta vastasi hankeavustajana toiminut Riitta Mustola ajalla 20.2. – 20.5.2012. *Kainuun peltojen käyttö ja tulevaisuus* -selvityksen ajan hankkeeseen oli palkattuna Jari Vierimaa. Vierimaa teki selvitystyön hankeavustajana ajalla 1.9.–30.11.2014.

Hankkeen toimintaan osallistuivat MTK-Pohjois-Suomen vakituisesta henkilöstöstä toiminnanjohtaja, kenttäpäällikkö, järjestöagrobiologi ja toimistos sihteeri. Heidän tehtäviinsä kuului mm. hankkeen hallinnointia, hankkeessa järjestettyjen tilaisuuksien toteutusta varsinaisen hankehenkilöstön apuna, *Sukupolvenvaihdosprosessi maatilalla – MTK-Pohjois-Suomen jäsenten käsityksiä ja mielikuvia maatalan sukupolvenvaihdoksesta* –selvitystyö, hankkeen kirjanpito ja taloushallinto sekä maksatusten valmistelutyöt. Hankkeen kirjanpito ja taloushallinto olivat ulkoistettuna Tilitoimisto Oulun Debet ja Kredit Oy:lle 1.2. – 30.8.2013.

Hankkeen hankesihteerin palvelut hankittiin hanketuen siirtosopimuksen perustuen ProAgria Kainuulta. Sopimukseen kuuluivat seuraavat viestintäsihteeri Merja Ronkaisen tuottamat palvelut:

- toimii hankkeen ja sen sidosryhmien välillä yhteyshenkilönä hankehenkilöstön ohella erikseen sovittavan työnjaon mukaisesti
- toteuttaa tilaisuuksiin ja opintomatkoihin liittyvät käytännönjärjestelyt: ilmoitukset, tilavaraukset, matka- ja lippuvaraukset, tilaisuuksien käytännönkulun yhdessä hankehenkilöstön kanssa erikseen sovittavan työnjaon mukaisesti
- toimii viestinnän tukipalveluna; nettisivujen päivitys, ilmoitusten laatiminen ja tiedotteiden valmistelu sekä selvitystöiden taitto hankehenkilöstön kanssa erikseen sovittavan työnjaon mukaisesti
- toteuttaa hankkeen ostopalveluihin liittyvät kilpailutukset ja/tai hintatarkistukset yhdessä hankehenkilöstön kanssa erikseen sovittavan työnjaon mukaisesti
- muut erikseen sovittavat käytännön töihin liittyvät avustavat työt (kopiointi, postitus)

ProAgria Kainuu laskutti MTK-Pohjois-Suomea/Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelmaa viestintäsihteerin toteutuneeseen työajanseurantaan perustuen.

4.2.4 Toteutuksen organisaatio

Hanketta toteutti MTK-Pohjois-Suomesta

- Hankevetäjät Anita Mäkipelto ja Tuija Korhonen
- Maaseutukoordinaattorit Kari Tervonen ja Tuija Korhonen
- Hankeavustajat Riitta Mustola ja Jari Vierimaa
- Toiminnanjohtajat Markku Karjalainen, Matti Perälä, Sirpa Törmikoski ja Tarja Bäckman
- Toimistosihteerit Johanna Vaittinen ja Janne Mäkinen Kenttäpäälliköt Markku Karjalainen ja Anita Mäkipelto
- Järjestöagrologi Sirpa Törmikoski

Ohjausryhmän kokoonpano oli seuraava:

- Suvi Jousmäki, suunnittelija / Helena Aaltonen, aluekehitysasiantuntija / Sanna Schroderus, aluesuunnitteluasiantuntija, Kainuun Maakunta –kuntayhtymä / Kainuun Liitto
- Urpo Heikkinen, maatalousyrittäjä, Kempele
- Kalle Hoppula, vanhempi tutkija / Katja Keränen, projektipäällikkö, MTT Sotkamo
- Markku Karjalainen, kenttäpäällikkö, MTK-Pohjois-Suomi ry
- Jari Korhonen, maaseutupäällikkö, Sotkamo
- Päivi Korhonen, maatalousyrittäjä, Paltamo
- Kaisu Korhonen, lehtori, Kainuun ammattiopisto, Luonnonvara-ala
- Juha Määttä, kehittämispäällikkö, Kainuun ELY-keskus
- Pirjo Onkalo, asiantuntija / Kukka Kukkonen, asiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
- Vesa Nuolioja, johtaja, ProAgria Oulu
- Heikki Ojala, aluekehityspäällikkö, Pohjois-Pohjanmaan liitto
- Harri Peltola, maatalousyrittäjä, Puolanka
- Jukka Tikkanen, yksikönjohtaja / Tuomo Pesola, osastonjohtaja, Oulun Seudun ammattikorkeakoulu / Oulun ammattikorkeakoulu Oy
- Hannu Töllli, maaseutujohtaja, Nivala

Hankkeen toteutuksessa ja toimenpiteissä oli mukana lukuisia yhteistyötahoja, joista tarkemmin tietoa kohdassa 4.3. Infotilaisuuksissa ja materiaalihankinnoissa hyödynnettiin ostopalveluita, jotka kilpailutettiin tai paikkakunnan tavanomainen hintataso selvitettiin hankintalainsäädännön mukaisesti.

4.2.5 Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen hyväksytty rahoitus oli 612 500 euroa. Julkisen rahoituksen osuus hankkeen rahoituksesta oli 100 %. Yksityisrahaa hankkeessa ei kerätty. Kainuun ELY-keskus myönsi hankkeelle jatkoaikaa ajalle 1.1.2014–31.12.2014 sekä lisärahoitusta 40 000 euroa. Näin hankkeen kokonaisrahoitukseksi muodostui 652 500 euroa. Hankkeen kokonaiskustannuksiksi kirjattiin 662 235,21 euroa. Suurimmat kuluerät olivat palkkauskulut ja palkkiot, muut kustannukset sekä ostopalvelut.

Hankkeen toteutuksen aikana kävi ilmi, että kulueristä muut kustannukset ja vuokrat oli arvioitu liian pieneksi. Kainuun ELY-keskuksen kanssa sovittiin, että kustannuserien ylittyminen ei ole saktioitavaa, kunhan hanke pysyy kokonaisbudjetissaan.

Hankepäätöksessä Kainuun ProAgrialle sisältyi 45 000 euroa tuensiirtona. Lopullinen tuensiirtosumma oli 10 581,11 euroa.

	Kok. budjetti €	Tot. 2011 €	Tot. 2012 €	Tot. 1-6/2013	Tot. 7-12/2013	Tot. 1-12/2014	Tot. yht. €	Tot. %
Palkkauskulut ja palkkiot	379 500,00	36 861,97	116 196,01	60 063,70	54 022,71	110 270,82	377 415,21	99,45
Ostopalvelut	90 000,00	5 775,04	14 975,88	12 101,22	14 898,44	24 562,03	72 312,61	80,35
Vuokrat	15 000,00	1 138,00	5 892,12	5 013,93	4 277,65	12 320,08	28 641,78	190,95
Kotimaan matkakulut	49 000,00	5 664,86	18 824,85	8 508,27	5 056,31	14 115,73	52 170,02	106,47
Ulkomaan matkakulut	15 000,00	-	13 832,26	-	-	-	13 832,26	92,22
Yleiskustannukset	4 000,00	149,40	525,26	301,32	232,82	-	1 208,80	30,22
Muut kustannukset	60 000,00	8 021,77	30 540,80	30 204,94	11 289,71	36 597,31	116 654,53	194,42
Yhteensä	652 500,00	57 611,04	200 787,18	116 193,38	89 777,64	197 865,97	662 235,21	101,49

Taulukko 3. Hankkeen toteutuneet kustannukset

4.2.6 Raportointi ja seuranta

Hankkeen raportointi on tehty rahoittajan ohjeen ja hankesäännösten mukaisesti. Hankkeen etenemisestä on raportoitu lisäksi kuukausittain MTK-Pohjois-Suomen johtokunnalle ja hankkeen ohjausryhmälle. Hankevetäjä ja maaseutukoodinaattori ovat tehneet päivittäistä työajanseurantaa hankkeelle tekemästään työstä.

Hankkeen toiminta-aikana ohjausryhmä kokoontui 11 kertaa:

2011: 21.9.

2012: 28.2, 16.5, 20.9. ja 12.12.

2013: 26.2, 19.9. ja 9.12.

2014: 26.2, 3.10. ja 17.12.

4.2.7 Toteutusolelutukset ja riskit

Hankkeen kohderyhmät ovat olleet pohjoispohjalaiset ja kainuulaiset maaseudun kehittäjätahot ja maaseudun yrittäjät. Hankkeen toimenpiteet kohdistuivat sekä maatiloihin että maatilakytkeäisiin maaseutuyrityksiin, kuntiin, maaseutuelinkeinojen parissa työskenteleviin hanketoimijoihin ja muihin mahdollisiin maaseutuyrittäjyyttä edistäviin organisaatioihin.

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio- ja aktivointihanke toteutti Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maaseutus suunnitelmia ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa hanke toteutti toimenpidettä 124 ”Yhteistyö maatalouden ja elintarvikealan sekä metsätalouden uusien tuotteiden, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseksi”. Tämän lisäksi hankkeessa pyrittiin tekemään yhteistyötä muiden alueellisten ohjelmien kanssa (muut teemaohjelmat Kainuussa ja toimintaryhmien ohjelmat).

Tärkein toteutukseen liittyvä huomio ja riski oli maaseudun yrittäjien ja hanketoimijoiden mukaan saaminen ja heidän aktivointinsa epäonnistuminen. Yleistä hankeväsymystä on ollut havaittavissa varsinkin maaseudun yrittäjien parissa jo usean vuoden ajan. Hankkeen toiminnassa törmättiin tähän hankeväsymiseen ja osallistujamäärien vähäisyyden vuoksi muutama tapahtuma jouduttiin perumaan.

Hankkeen ylimatekunnallisuus muodosti myös oman riskinsä. Ohjelmiin perustuvan maaseudun kehittämisen keskeinen idea on, että kehittämistyö viedään paikallistasolle. Riskinä oli, että ylimatekunnallinen hanketoiminta loitontaa kehittämistyötä kohteistaan ja edunsaajistaan.

Hankkeen tuloksellisuuden kannalta oli olennaista havaita kuluva ohjelmakauden hyvin onnistuneet kehittämistoimenpiteet, mutta myös tiedostaa ne puutteet, joihin voitaisiin pureutua uuden ohjelmakauden kehittämistyössä. Tämän analysointityön epäonnistuminen riskeeräisi tulevan ohjelmakauden tehokkaan käynnistymisen ja kehittämistyön.

4.3 Yhteistyökumppanit

Hankkeen toteutuksessa on ollut lukuisia yhteistyökumppaneita. Maaseudun kehittäjätahojen kanssa on järjestetty yhteisiä tilaisuuksia, tehty yhteissuunnittelua sekä pohdittu myös tulevaa ohjelmakauden toteutusta kummassakin maakunnassa. Keskeisimpiä yhteistyökumppaneita:

Valtion viranomaiset

- Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset
- Suomen metsäkeskus, Kainuun ja Oulun alueet

Tutkimuslaitokset

- Luonnonvarakeskus LUKE (entinen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT), Sotkamon ja Ruukin toimipisteet
- Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus

Oppilaitokset

- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä (JEDU), Haapajärven ammattiopisto
- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä (JEDU), Haapaveden ammattiopisto
- Kainuun ammattiopisto (KAO), Luonnonvara-alan yksikkö Seppälä
- Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK)
- Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä (KPEDU), Kannuksen toimipaikka
- Oulun ammattikorkeakoulu, luonnonvara-alan yksikkö
- Oulun seudun ammattiopisto (OSAO), Muhoksen yksikkö
- Ruukin ammattioppilaitos

Muut toimijat

- Arktiset Aromit ry
- Kainuun Etu Oy
- Kainuun Liitto
- Kainuun Nuotta ry
- Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan Leader -ryhmät
- Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan kunnat
- Maakuntien 4H-yhdistykset
- Maataloustuottajain Pohjois-Suomen Liiton toiminta-alueen MTK-yhdistykset
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
- Maaseudun sivistysliitto
- Metsänomistajien liitto Pohjois-Suomi ry
- Pohjois-Pohjanmaan liitto
- ProAgria Kainuu ry / Kainuun Maa- ja kotitalousnaiset
- ProAgria Oulu ry / Oulun Maa- ja kotitalousnaiset
- Osuuskunta ItäMaito
- Osuuskunta Pohjolan Maito
- Toimialan yritykset

4.4 Tulokset ja vaikutukset

4.4.1 Asiakkaiden arviot toiminnasta ja vaikutuksista

Hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan noin 6500 henkilöä. Asiakkailta kerättiin palautetta useista tapahtumista: infoista, opintomatkoista sekä seminaareista. Saatu palaute oli pääosin positiivista. Tilaisuuksia pidettiin hyödyllisinä, asiapitoisina ja lisäksi niistä saadun tiedon koettiin lisäävän kohderyhmän taitoja oman yritystoiminnan kehittämisessä.

4.4.2 Ohjausryhmän arviot hankkeen toiminnasta ja vaikutuksista

Ohjausryhmän jäseniltä pyydettiin arvioita hankkeen toiminnasta 3.10.2014 pidetyssä kokouksessa. Ohjausryhmä koki, että hankkeen myötä hanketoimijoiden yhteistyö on lisääntynyt

molemmissa maakunnissa. Vaikka maaseutuyrittäjiä on vaikea houkutella tapahtumiin, hanke onnistui järjestämään tilaisuuksia, jotka kiinnostivat kohderyhmää. Yrittäjien ohjaaminen palvelujen ääreen koettiin tärkeäksi jatkossakin.

Ohjausryhmä arvioi, että MTK Pohjois-Suomen hallinnoimana hanke on toiminut hyvin: hankkeen käytössä on ollut etujärjestön ensimmäisten joukossa saamaa ajankohtaista tietoa. Näin hanke on kyennyt tiedottamaan ajankohtaisista mm. maatalouspolitiikan muutoksista maakuntien maaseutuviranomaisia sekä muita organisaatioita. Ohjausryhmässä edustettuna on ollut useita maaseudun kehittäjäorganisaatioita ja kaikkien näkemys oli, että hanketyö tukee erinomaisesti organisaatioiden perustoimintaa.

Ylimaakunnallisuus nähtiin ohjausryhmässä positiivisena asiana, vaikka aluksi siihen saatettiin suhtautua epäroiden. Ylimaakunnallisuus on avannut toimijoiden silmiä ja lisännyt tietoa uusista toimintamalleista. Alussa myös kahden ELY-keskuksen alueella toimimisen kuviteltiin olevan monimutkaista, mutta yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ELY-keskusten kanssa on sujunut melko vaivattomasti.

Ohjausryhmä piti hankesuunnitelman joustavuutta erinomaisena: hankkeessa on kyetty nopeasti tarttumaan ajankohtaisiin esim. laki- ja politiikkamuutoksista johtuviin kentän tiedontarpeisiin. Ohjausryhmä koki, että tämän tyyppistä hanketoimintaa tarvitaan tulevallakin ohjelmakaudella, jotta maatalousyrittäjien näkökulmaa saadaan kehittämistoimintaan mukaan.

Ohjausryhmä pohti uutta ohjelmakautta ja toivoi, että hanketoiminnalla voitaisiin jatkossa tehdä vielä konkreettisempaa työtä maatalousyrittäjyyden haasteiden ratkaisemiseksi. Isotkin hankekokonaisuudet voivat olla toimivia ja byrokratiaa vähentäviä, kunhan ne pilkotaan tarpeeksi pieniksi toimintakokonaisuuksiksi.

Eniten kiitosta hanke sai yhteistyön lisääntymisestä. Ohjausryhmä koki, että tällä ohjelmakaudella, hankkeen vahva koordinaatiotyö on lisännyt organisaatioiden ja hanketoimijoiden yhteistyötä ja yhteishenkeä. Mm. yhteistyö koulujen kanssa koettiin positiivisena. Ohjausryhmä toivoi, että hyvin alkanut yhteistyö jatkuu ja syvenee.

4.4.3 Tärkeimmät tulokset

Hankkeen toiminnan haasteena on ollut muiden hankkeiden tapaan saada tapahtumiin tarpeeksi osallistujia. Suunnitellut tilaisuudet on saatu pidettyä, muutamia yksittäisiä tapahtumia lukuun ottamatta. Tilaisuuksiin olisi mahtunut enemmänkin osallistujia. Ne, jotka ovat paikalle tulleet, ovat olleet tilaisuuksiin tyytyväisiä ja kokeneet ne hyödyllisiksi.

Eniten kohderyhmää kiinnostavia tilaisuuksia ovat olleet hankkeen järjestämät opintomatkat. Uuden näkemisen, kokemisen ja oppimisen lisäksi yrittäjät kokivat saavansa opintomatkoilta virikkeitä ja ideoita työhönsä. Kaikkein tärkeimmäksi nousi kuitenkin opintomatkojen virkistävä vaikutus: samanhenkisten ihmisten tapaaminen ja ”miniloma” poissa kotoa auttoivat jaksamaan vaativaa maatalousyrittäjän arkea. Työssä jaksaminen on suurin haaste nykypäivän

maatalousyrittäjille. Hankkeen toimilla on kyetty lisäämään jaksamista, vaikka toiminta opintomatkojen osalta onkin koskettanut vain pientä osaa maatalousyrittäjistä.

Maatalousyrittäjyyden toimintakenttä muuttuu koko ajan. Joustava hankesuunnitelma on mahdollistanut tarttumisen ajankohtaisiin kentältä nouseviin tarpeisiin. Laki- ja politiikkamuutokset sekä EU-tukipolitiikan muutokset lisäävät tiedon tarvetta kohderyhmissä. Kiristyvä taloustilanne on vaikuttanut jo pitemmän aikaa maatalousyrittäjien investointirahoituksen saantiin. Hankesuunnitelma mahdollisti sen, että maakuntien pankeille pidettiin maatalouden ajankohtaiskatsauksia. Tilaisuuksissa kerrottiin maatalouden tämänhetkisestä tilanteesta ja tulevasta ja tällä tavoin pyrittiin rohkaisemaan pankkeja rahoittamaan jatkossakin maatilojen sukupolvenvaihdoksia ja investointeja.

Hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut lisätä hanketoimijoiden yhteistyötä päällekkäisyyksien välttämiseksi sekä resurssien säästämisen vuoksi. Tässä on onnistuttu melko hyvin, vaikka havaittavissa on ollutkin selkeää epäröintiä yhdessä tekemiseen. Molemmissa maakunnissa vallitsee itse tekemisen –kulttuuri ja yhteistyö nähtiin usein uhkana omalle toiminnalle. Hankkeen toiminnan kautta kuitenkin kyettiin rakentamaan kehittäjäorganisaatioiden välille uudenlaista ja aitoa yhteistyökulttuuria. Yhteishenki kehittyi yhdessä tekemisen myötä ja toimijoissa oli selkeästi havaittavissa yhteistä tahtotilaa maaseudun kehittämiseen.

Ylimaakunnallinen hanke aiheutti toimijoissa aluksi epäröintiä. Kokemukset ovat kuitenkin olleet erittäin positiivisia. Ylimaakunnallisuus tuo lisäarvoa hanketoiminnalle: resurssisäästöt, osaamisen ja hyvien käytäntöjen vaihtaminen sekä verkostoituminen ovat esimerkkejä ylimaakunnallisuuden hyvistä puolista. Käytänteiden erilaisuuksia maakuntien välillä oli havaittavissa niin rahoittajien kuin hanketoteuttajienkin toimintatapojen kuin käytännön tekemisen suhteen. Hankkeen aikana pyrittiin nostamaan näitä erilaisuuksia keskusteluun ja löytämään parhaimmat käytännöt, joilla jatkossa hankkeiden toteuttaminen olisi tehokkainta.

MTK-Pohjois-Suomi hankkeen hallinnoijana on ollut kohderyhmän ja sidosryhmien silmissä uskottava ja luotettava taho. MTK Pohjois-Suomen rooli hallinnoijana on mahdollistanut maaseutu- ja maatalousyrittäjien äänen kuulumisen maaseudun kehittämisessä. Hyöty on ollut molemminpuolinen, sillä myös vasta yhdistynyt kahden maakunnan MTK-liitto on hyötynyt hanketoiminnasta: hanketoiminta on vahvistanut ja auttanut MTK-toimijoita yhdistämään voimiaan ja luomaan toimintakulttuuriaan suhteellisen tuoreelle toiminnalleen.

Hanketoiminnan koordinointi on nähty tärkeäksi molemmissa maakunnissa, vaikka Pohjois-Pohjanmaan puolella hankkeella ei ole ollut niin selkeää toimeksiantoa koordinoitaville kuin Kainuussa. Koordinointi ja hanketoimijoiden säännölliset tapaamiset olivat yksi keino välttää päällekkäisiä toimenpiteitä maaseudun kehittämisessä. Hanketoimijoiden tapaamiset koettiin tärkeinä tilaisuuksina, sillä niissä kyettiin vaihtamaan kuulumisia, kysymään neuvoja ja vaihtamaan hyviä käytänteitä. Tilaisuudet mahdollistivat myös yhteissuunnittelun.

5 Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Jatkossakin on erittäin järkevää, että ylimaakunnallista hanketoimintaa ja hankkeiden välistä yhteistyötä jatketaan resurssien säästämisen ja päällekkäisen toiminnan välttämisen vuoksi. Maatalousyrittäjien määrä vähenee koko ajan ja maaseudun kehittäjätahoja on suhteellisesti vähän, joten on erittäin kannatettavaa tehdä yhteistyötä yhteisen asian eteen. Myös hanketoiminnan byrokratia vaatii resursseja, joita saadaan säästettyä yhteistyöllä.

Hanketoiminta vaatii jatkossa uudenlaisten toimintamallien käyttöönottoa. Sähköinen tiedotus, sosiaalinen media sekä uudenlaiset paikkaan sitomattomat koulutus- ja kokoontumistavat täytyy kyetä ottamaan osaksi maaseudun kehittämistä. Myös maaseudun kehittäjien keskinäinen yhteydenpito vaatii uusia toimintamalleja: etäkokoukset ja -palaverit, sähköiset kalenterit ym. uudenlaiset tavat pitää yhteyttä ja välttää päällekkäisyyksiä.

Maaseutu tarvitsee kehittämistoimintaa jatkossakin. Maakunnissa maa- ja elintarviketalouden merkitystä taloudellisena hyvinvointituoja ja työllistäjänä ei vielä nähdä tarpeeksi hyvin. Sekä Pohjois-Pohjanmaan että Kainuun uuden ohjelmakauden maaseutuohjelmat korostavat biotalouden kehittämistä, mutta maa- elintarviketalouden osuutta biotalouden nousuun ei kyetä näkemään. Kehittämistoiminnalla täytyy jatkossa kyetä edelleen lisäämään maakuntien päättäjien sekä kuluttajien ymmärrystä maaseutuelinkeinojen merkittävydestä.

Hankkeessa on tehty kolme selvitystyötä, joista täytyisi kyetä ottamaan hyöty irti tulevaisuuden kehittämistyössä. Muun muassa laaja sukupolvenvaihdoksia koskeva selvitystyö antaa viitteitä siitä, että maakunnissa olisi tarve maatilojen sukupolven- ja omistajanvaihdoksia edistävälle hankkeelle.

Hankkeen toimenpiteillä on kyetty lisäämään maaseudun kehittäjien yhteistyötä molemmissa maakunnissa. Hankehenkilöstö, hankkeen hallinnoija ja muut kehittäjäorganisaatiot ovat sitä mieltä, että tämänkaltaiselle kehittämistoiminnalle on jatkossakin tarvetta.

6 Allekirjoitukset ja päiväys

Kajaani 13.4.2015

Puheenjohtaja
Jari Ahlholm
MTK-Pohjois-Suomi

Toiminnanjohtaja
Tarja Bäckman
MTK-Pohjois-Suomi

7 Liitteet

Hankkeen toimenpiteet